

LAS MUJERES DE VERDAD TIENEN CURVAS

- . Guia didàctica per al professorat
- . Material adreçat a l'alumnat

Fitxa tècnica

TÍTOL

Las Mujeres de verdad tienen curvas.(Real women have curves)

DURADA

90'

NACIONALITAT I ANY

EUA, 2002

DIRECCIÓ

Patricia Cardoso

ACTORS I ACTRIUS

Ámérica Ferrera

Lupe Ontiveros

Ingrid Oliu

George López

Brian Sites

Soledad St. Hilaire

Lourdes Pérez

George La Voo i Josefina López

Effie Brown i George La Voo

GUIÓ

PRODUCCIÓ

MÚSICA

Heitor Pereira

FOTOGRAFIA

Jim Denault

Sinopsi

Basada en l'obra teatral autobiogràfica de Josefina López, la pel·lícula relata la història de l'Ana, una noia de 18 anys filla d'immigrants mexicans que viuen a Los Angeles. L'Ana no es conforma amb el camí que li marca l'educació i les expectatives familiars. És una jove intel·ligent i tenaç que aspira a anar a la universitat i, encara que estima i respecta la seva família, es nega a acatar certes tradicions i suportar els insistents retrets materns sobre el seu aspecte físic.

Etapa recomanada: Secundària

Tema principals i possibles subtemes que tracta la pel·lícula

- Contextualitzar la situació de les dones immigrades als Estats Units i conèixer les diferents formes d'opressió i explotació que pateixen
- Reflexionar sobre els models de feminitat en la societat contemporània i la funció social de les dones
- Acceptació del propi cos
- Conflictes generacionals. Tradició i modernitat
- Adolescència responsable i crítica

Relacions que es poden establir amb altres temes, amb fets actuals...

La pel·lícula planteja un dilema prou conegut: el pols entre la voluntat individual i els condicionants exteriors, i explica que la felicitat personal és possible si ens acceptem tal com som i ens centrem a lluitar per les coses que importen de debò. Una de les demostracions d'aquesta voluntat individual és la seguretat que té l'Ana sobre el seu cos. La pressió sobre els cossos de les dones per assolir unes imperatius estètics determinats és un fet de plena actualitat. L'establiment d'uns cànons hegemònics, representats i proposats insistentment des dels mitjans de comunicació han contribuït a la invisibilització de milers de dones que no s'amotllen a aquest perfil estètic. L'Ana reivindica el seu cos: "sóc molt més que un pes"- diu, i aquí trenca amb una de les dinàmiques més habituals en els modes de representació per explicar què són les dones i què els interessa.

D'altra banda, com que el procés de globalització continua estenent-se arreu del planeta, és inevitable relacionar la condició d'economia submergida i de precarietat que

representa el taller de l'Estela, la germana gran de l'Ana, amb les ínfimes condicions de treball que han de suportar milers de persones de tot el món.

Objectius formatius

- Aprendre a acceptar el propi cos
- Descobrir quins són els cànons de bellesa imperants i la seva relació amb la realitat.
- Valorar quins obstacles (ètnics, culturals i de classe) han de superar les dones treballadores de determinades classes socials.
- Conèixer el grau d'explotació laboral que han d'afrontar les dones immigrades

Recomanacions per visualitzar la pel·lícula a l'aula

•La pel·lícula és excepcional per la fermesa i alhora la vitalitat amb què qüestiona i trenca molts estereotips de la nostra societat, especialment aquells referents a l'ideal de bellesa femenina, que influeixen en la visió negativa del propi cos que tenen moltes dones. El públic adolescent està molt persuadit per aquests cànons de perfecció femenins que restringeixen la representació de les dones al servei de la mirada masculina. Visionar aquest film aporta una perspectiva més real i alhora més positiva de l'adolescència, i del paper de les dones en la societat.

Proposta d'activitats

1. Abans de veure la pel·lícula

a)Fixem-nos en el títol: *Las mujeres de verdad tienen curvas*. És un títol atípic per una pel·lícula nord-americana –si pensem en les estratègies de promoció dels grans estudis que solen rebutjar encapçalaments tan llargs i tan contundents-. El títol ja és tota una declaració de principis. Per què? Què ens comunica?

b)La pel·lícula està basada en l'obra de teatre de Josefina López que s'ha representat arreu del món amb força èxit. Cercar informació sobre aquesta autora i sobre les versions teatrals que s'hagin representat.

c) Cercar informació sobre els barris llatins de l'est de Los Angeles.

2. Després de veure la pel·lícula

2.1 Activitat prèvia

- Expressar les impressions que ens ha aportat el film. Esperàvem una història com la que hem vist? Què n'opinem?
- La relació entre la Carmen i l'Ana està molt condicionada per la genealogia femenina i les expectatives familiars pel que fa al futur de la noia. Què esperen d'ella? Per què? Quines intencions té ella?
- Els compradors externs dels vestits d'alta costura del taller de l'Estela obtenen les peces a 18 dòlars, i els grans magatzems els venen a 600 dòlars. La diferència és desmesurada i abusiva, però no és una excepció en les condicions laborals del món globalitzat. Comentar a classe la greu situació d'explotació i de precarietat laboral en el món actual.
- L'Ana i les companyes del taller són personatges protagonistes absolutament al marge de l'estereotip triomfador que solem veure a les pel·lícules. Són dones, immigrades, i totes han de fer front a una situació de doble discriminació. Compareu-les amb els personatges femenins que solen aparèixer en les pel·lícules. Què hi ha de diferent en la seva representació?

2.2. De les expectatives a la realitat

- La directora, Patricia Cardoso, retrata el perfil psicològic i social dels personatges amb molta cura, una postura que serveix per comprendre totes les actituds de la família. És clar que el motor narratiu del film és l'afany d'autonomia i la consecució dels somnis de l'Ana. El més senzill, com succeeix en molts relats audiovisuals, seria potenciar aquest desig en la confrontació del caràcter bondadós de la protagonista amb una força negativa (la mare, en aquest cas), de manera que la nostra expectativa com a espectadors i espectadores fos l'alliberament del captiveri de l'heroïna. Però els personatges no són plans, són complexos i el relat remarca que tots i cadascun d'ells i d'elles tenen motius per actuar com actuen i que, per aconseguir el seu somni, l'Ana

haurà de culminar un necessari i dolorós procés d'aprenentatge més enllà de les aules de l'institut.

Com definiríem l'actitud dels principals personatges de la pel·lícula? Considerem que evolucionen i trenquen amb algunes concepcions? Feu un breu resum del caràcter i les postures davant del conflicte familiar de l'avi, el pare, la mare, la germana i l'Ana.

- Tot i el to optimista, la pel·lícula no defuig els conflictes i demostra que no tots es poden resoldre fàcilment. Les diferències entre l'Ana i la seva mare són profundes i força insalvables. Per aquest motiu, el film és coherent amb la història, amb els personatges i amb la voluntat crítica de les situacions plantejades i no acaba amb un final feliç previsible perquè mare i filla no es reconcilien. Analitzar el dolorós comiat entre l'Ana i la seva mare.

- Los Ángeles és una ciutat molt cinematogràfica que normalment associem amb el *glamour* de Hollywood o de Rodeo Drive, de sèries o pel·lícules com *Pretty Woman* o *Sensació de viure*. Però quina cara de la ciutat descobrim gràcies a *Las mujeres de verdad tienen curvas*?

2.3. Observació d'elements relacionats amb el relat i el llenguatge cinematogràfic

- El muntatge inicial de la pel·lícula ens dóna molta informació sobre l'Ana. Veiem el llarg trajecte des de casa seva en un barri treballador de l'oest de Los Angeles fins a un institut força elitista de Beverly Hills. Què deduïm en aquestes imatges sobre la protagonista i el seu entorn?

- Analitzar la penúltima seqüència final, la del comiat familiar. Fixem-nos en l'ús del muntatge per emfasitzar els dos espais on es troben la Carmen (dins de l'habitació) i l'Ana (a la saleta, carretejant la maleta), i en l'ús del ritme, més dilatat. Quin efecte ens produeix? Basant-nos en la nostra experiència com a espectadors i espectadores i seguint la "lògica" de la majoria de pel·lícules o sèries que veiem, què suposem que passarà entre mare i filla? I entre l'Ana i el Jimmy?

- La fotografia i el predomini d'uns colors determinats o la utilització d'una banda sonora concreta són mitjans que potencien i ajuden a conformar l'imaginari i l'ambientació d'una pel·lícula. Com s'exploten aquests recursos en el cas de *Las mujeres de verdad tienen curvas*. Quins colors predominen quan es retrata la vida al barri llatí? I la música, què hi accentua?

- La Carmen té molta cura i sent molt d'afecte pels ocells que tenen a casa dins d'una gàbia. Analitzar la lectura al·legòrica que es pot fer d'aquest vincle.

2.4. Propostes de creació plàstica

- Una de les manifestacions culturals més arrelades a Mèxic és la pintura mural, que va viure el seu punt àlgid en el treball del pintor Diego Rivera (1886-1957), l'obra del qual és un clar antecedent dels *grafitis* actuals (fixeu-vos que també apareixen "pintades" en algunes escenes del film). En moltes de les seves obres, Rivera trenca amb els estereotips de bellesa femenins, com veiem també en les pintures d'una altra important artista mexicana: Frida Kahlo. Busqueu imatges o làmines de les seves pintures i relacioneu els personatges femenins que s'hi representen, amb l'Anna, la protagonista de la pel·lícula. Com són aquestes dones?

- Recomanem veure la pel·lícula en versió original subtitulada com a exercici per a detectar l'ús de la llengua materna, l'espanyol, entre la comunitat llatina immigrada als Estats Units. Aquesta és una de les claus per a adonar-nos de la influència de la cultura nord-americana en la població *chicana*. Qui parla més l'anglès? I l'espanyol? Anoteu aquelles paraules que podríem considerar *spanglish*. Per cert, què és *l'spanglish*?

2.5. Contextualitzar el film

- La pel·lícula està ambientada al barri de Boyle Heights, a l'oest de Los Angeles, on el 95% de la població és *chicana*. El barri representa l'entorn social que connecta amb les

idees tradicionals de la Carmen, però també és l'ambient i la cultura de la infantesa i l'adolescència de l'Ana. Una de les manifestacions més interessants i riques de la cultura mexicana que la pel·lícula ens ensenya és la religiositat popular. Cercar informació sobre aquesta zona de Los Angeles.

- L'autora de l'obra, Josefina López explica la connexió que va voler transmetre a partir de la seva experiència: "En el taller había mujeres latinas, todas mayores que yo. Les gustaba trabajar para mi hermana porque no era tacaña. Pasamos tanto tiempo trabajando, sudando y riendo, que nos compenetrarnos mucho. Recuerdo sentirme bendecida por ser mujer porque la relación entre hombres nunca se podría conmparar con lo que ocurre cuando las mujeres trabajamos juntas. Teníamos algo especial y quería mostrárselo al mundo".

- Analitzar les característiques dels personatges femenins del film tot comparant-les amb les que solen aparèixer en altres pel·lícules, fent al·lusió als arquetipus femenins generats pels diferents gèneres cinematogràfics i la seva pervivència en els mitjans de comunicació audiovisual en general.

3. La pel·lícula i la coeducació

- El personatge de l'Ana no és el d'una adolescent acomplexada i insegura que viu el cos com una presó, com la que podríem esperar en pel·lícules que tracten aquest tema. És en aquest fet on rau la principal aportació de la guionista i de la directora, amb una clara intenció crítica envers la imposició de valors i els estereotips alienants, que s'acaben convertint en un llast que impedeix la plena realització. D'aquesta manera el personatge d'Ana s'acaba erigint com un símbol de la llibertat femenina quan descobrim que, a més de la desimboltura i l'aplom que té per perseguir i satisfer els seus desitjos, també té la capacitat per influir de forma positiva en els altres personatges femenins.

- D'altra banda, a diferència de la representació habitual que es fa de l'adolescència en el cinema i les sèries de televisió, l'Ana és una adolescent que busca solucions, que és resolutiva i que decideix com vol encaminar els seus projectes personals.

•El film parla de la lluita contra les formes d'exploració de les dones i inclou la que sovint té lloc dins del nucli familiar, exercida per les pròpies mares en determinats contextos socioculturals quan intenten transmetre a les seves filles els valors en què van ser educades, sense tenir en compte els canvis produïts en la societat. Fixem-nos en el diàleg següent:

La Carmen li diu a la seva filla:

“Una mare sap quin és l'home adequat per a la seva filla”.

“És una qüestió de principis. No és just. Treballo des que tenia 13 anys i l'Ana en té 18. Ara li toca a ella”.

Analitzar aquelles seqüències o situacions –còmiques, molt sovint- en què l'Ana es rebel·la contra els requeriments materns.

•La pel·lícula s'allunya dels tòpics més esgotats respecte a la representació de les dones, però també a l'hora de perfilar els personatges masculins. Quina actitud tenen l'avi, el pare i el company respecte a l'Ana? Qui manté l'actitud més patriarcal a la família? Per què?

4. Altres recursos

Hi ha d'altres pel·lícules recomanables per tractar el tema:

-*Pan y Rosas*, de Ken Loach

-*Whale Rider*, de Niki Caro

-*Quiero ser como Beckham*, de Gurinder Chadha

-*María llena eres de gracia*, de Joshua Marston

-*Maquilápolis*, de Vicky Funari i Sergio de la Torre

MATERIAL ADREÇAT A L'ALUMNAT

Construeix el teu àlbum de cinema o l'espai web.

Fitxa tècnica

Sinopsi

Busca la caràtula a Internet i enganxa-la aquí

El que recordo de la pel·lícula i vull comentar

a) Al principi de començar a treballar al taller de l'Estela, l'Ana sembla situar-se en una posició de certa supèrbia, segura de la seva competència a l'hora de jutjar la posició de subordinació de les treballadores del taller. Quan s'assabenta de la precarietat i les pèssimes condicions de les que hi treballen, l'Ana adopta una actitud de menyspreu i sembla que vol allisonar-les sobre els drets que haurien d'exigir. Passats uns dies, l'Ana s'adona que les ha jutjat sense coneixement de la duresa de la feina i de la responsabilitat de la seva germana per tirar-ho endavant: moltes hores, molta calor, terminis de lliurament impossibles, contractes abusius amb les empreses comercialitzadores, etc. Què aprèn l'Ana del temps de treball al taller? Quina estratègia adoptarà per incrementar l'autoestima de les seves companyes sense "amonestar-les"?

b) Una de les seqüències de la pel·lícula mostra un moment d'alliberament col·lectiu memorable: seguint l'exemple de l'Ana, la resta de treballadores del taller es despullen i es posen a cosir i planxar al ritme de la música. Es tracta d'una situació amb una càrrega política evident. Per què?

c) Quines diferències hi ha entre Ana i Estela, la seva germana gran? A què creieu que es deuen?

d)Analitzeu el diàleg següent entre l'Ana i la seva mare:

-Carmen: L'home vol una verge.

-Ana: Per què la virginitat d'una noia és l'únic que importa? Una dona té pensaments, idees, una ment pròpia.

-Carmen: Pensaments, idees?? (sospira)

A partir d'aquest diàleg i del que heu vist al film compareu el punt de vista de la Carmen i de l'Ana sobre el cos, la sexualitat i la maternitat.

Us sembla que aquest tipus de conflicte entre mares i filles encara existeix?

e)En un moment de la pel·lícula una de les dones que treballa al taller diu: "No hay mejor aderezo que la carne encima del hueso". Relaciona aquesta frase amb el títol de la pel·lícula. Consideres que la relació que té l'Anna amb el seu cos és gaire habitual en les noies de la seva edat o és un cas poc corrent?

f)L'Estela li diu a l'Ana: "Els vestits bonics no estan fets només per a noies primes". Parleu de la polèmica que hi ha actualment al voltant de les talles de roba de dones. Per què es debat tant aquest tema en les noies i no pas en els nois? Quines altres coses només es qüestionen quan es relacionen amb les dones?

g)Escriu en una llista altres temes que proposaries per fer alguna pel·lícula que també parlés d'algun fet del qual, normalment, no es parla gaire.

h)Discutiu a classe quins dels fragments del film ens acosten més al cinema que usualment consumim. Entre tots i totes analitzeu aquests fragments i establiu-ne les característiques.

Què n'opinen els altres

"Las mujeres de verdad tienen curvas és un film ple de sentiments i de tendresa, una comèdia divertida amb retalls de dramatisme que anima a superar el complex causat per l'excés de pes i a acceptar-se tal com s'és. Completa els atractius de la cinta una banda sonora preciosa, amb una acurada selecció de cançons i melodies llatines situades en moments que ajuden a potenciar el lirisme o els trets ètnics de la narració"

Vanaclocha. *Cartelera Turia*, 8 de juliol de 2003

“La cineasta aborda el conflicte sense tremendismes, sense *moralina* i, el millor de tot, sense cap intenció de deixar petjada autorial; es diria, al contrari, que la pel·lícula, abans que Cardoso, la fan els personatges”.

Jordi Batlle Caminal. *La Vanguardia*, 3 d'agost de 2003

- Connecteu-vos en algun fòrum d'opinió que us interessi i comenteu-hi la pel·lícula. Si els companys o les companyes no coneixen la pel·lícula, com explicaríeu el seu argument? Intenteu compartir informació sobre els personatges: com són, què els agrada, què aprenen, quina influència té l'Ana sobre ells o elles...

Les imatges que m'han agradat

- L'Ana és qui pren la iniciativa de tenir la primera relació sexual amb el Jimmy. La posada en escena de la intimitat d'aquesta seqüència està resolta d'una manera intel·ligent i afectuosa. L'Ana obre el llum, es mira al mirall i diu al Jimmy que vol que la vegi tal i com és. És habitual una escena així en les pel·lícules o sèries que veieu? Com són les noies que protagonitzen escenes de seducció? Per què algunes noies prefereixen apagar el llum? Passa el mateix amb els nois?

- Redacteu el moment de la pel·lícula que més us hagi agradat. Per què?

Amb què ho relaciono

- Busqueu imatges de revistes de moda o d'anuncis publicitaris protagonitzats per dones i fixeu-vos en els cànons de bellesa que promouen. Coneixeu alguna altra pel·lícula, llibre, documental o campanya de publicitat que trenqui amb els estereotips més habituals amb relació a la representació de les dones? Què n'opineu, per exemple, dels anuncis de Dove (entreu a www.porlabellezareal.com)? Creieu que superen aquests estereotips?

- Si voleu veure noies adolescents que siguin protagonistes d'un relat, mireu el còmic *Persépolis*, de Marjane Satrapi, protagonitzat per dues joves ben atípiques que no segueixen els cànons que els imposen.

Autora: Meritxell Esquirol (Drac Màgic)